

מראי מקומות - סוכה

כ.ט.

א. מאני משתיא במטטלתא, מאני מיכלא בר ממטלתא נח' רש"י ותוס' בפירוש מאני מיכלא, רש"י פי' דהיינו קערות לאחר שאכלו בהן, ותוס' פי' דהיינו קדירות ואגני דלישה, אבל שניהם פירשו דברי רבא דבא לומר מה אסור להכניס לסוכה, ומה מותר (ומה שפי' רש"י משום מיאוס, לכאן' כוונתו משום בזוי המצוה, ודלא כמש"כ תוס' שהוא משום תשבו כעין תדורו, ולכן לפי תוס' יהי' מותר להניח הקערות לאחר שאכלו, וכמש"כ ההגה"ה, דלדבריו אין כאן נדון של מיאוס כלל, אלא נדון של תשבו כעין תדורו, וודאי אין סתירה של תשבו כעין תדורו שיהיו הקערות שאכלו בהם בתוך הסוכה). ולפי מהלך זה דנו הראשונים בדעת הרי"ף, דבסוף מסכתין (כג. בדהרי"ף) כ' דמביאים מאני דמיכלא למפסלא כדי לאכול שם בשמיני עצרת. וכ' הרי"ף שם דאין כוונת הרי"ף לומר שהוא פסול ממש, אלא לפוסלה היינו לעשות היכר שאינו יושב שם בתורת חג, וכן ביאר הרמב"ן (במלחמות שם). אבל הבעל המאור בדעת הרי"ף וכן הראב"ד שם בהשגות כ' בדעת עצמו, דבאמת פסלו חז"ל סוכה שהכניס בה מאני דמיכלא, ומשום שנפשו של אדם קצה בהם, דלמא שבק לה ונפיק. אבל הרי"ף (יג. בדהרי"ף, וכן אי' בריטב"א) בשם יש שפירשו ביאר הגמ' באור"א, דהנדון הוא מה צריך לעשות בסוכה, והוא המשך הגמ' דמדבר לענין לימוד בסוכה. והיינו, דכוונת רבא לומר דמאני מיכלא מצי לאנוחנהו בר ממטלתא, אבל מאני משתיא במטלתא דוקא.

ב. הא בסוכה קטנה

ב. רש"י פי' של שיעור מצומצם ז' טפחים אסור להניח בתוכה. וכ' הט"ז (או"ח תרל"ג) דמשמע דס"ל לרש"י דטעם האיסור הוא משום דבזה ממעט משיעורה. אבל הק', דא"כ למה גרע מכל כלים דמותר להכניסם לסוכה, אפי' לסוכה קטנה, ולא אמרי' דממעט בשיעורה. וכ' דע"כ מיירי במנורה שהיא תלוי' ונקשרת למעלה בסכך, ועל כן ממעט הנר כשיעור שלו מן הסכך, ונשאר פחות מכשיעור (וצ"ע אם כוונתו דממעט משיעור ז', וכוונתו לפרש דעת רש"י, או דלמא כוונתו דממעט משיעור גובה, ובא לפרש פי' אחה דלא כרש"י, אלא דקטנה היינו שהיא גבוהה י' בצמצום, וצ"ע), ולפ"ז אין איסור אלא בנקשה. אבל בתוס', דביארו דטעם האיסור להכניס מטלתא הוא משום חשש שריפה, א"כ אין האיסור רק בשיעור מצומצם, אלא בכל סוכה שמחמת קטנותה יש לחוש שמא תשרף הסוכה מחמת הנר, אסור להכניס שם נר, וכ"כ המ"ב (שם, ה) לדינא. ולפ"ז ג"כ אין תלוי אם נקשר או לא, דאף אם אינו נקשה, אסור משום חשש שריפה. ויש עוד נפק"מ בין רש"י ותוס', דלתוס' אין שייך האיסור אא"כ הנר

ג. משתסרח המקפה הטור (או"ח תרל"ט, ה) הביא בשם הסמ"ג שאם ירדו גשמים בסוכה באופן דאם הי' מקפה הי' מתקלקל, יכול לצאת מן הסוכה, אפי' אם אין לו תבשיל שיתקלקל. אבל הטור הק' דא"כ הי"ל להתנא לומר "כדי שתסרח המקפה", ולכן חולק וסובר דצריך להיות שתסרח המקפה ממש, ואם לאו אינו יכול לצאת מן הסוכה. וביאר הפרישה דדעת הטור הוא דמשערין בכל מאכל כפי מה שהוא מתקלקל. ולדינא, מבואר מדברי המחבר ומפורש בדברי הרמ"א דקיי"ל כהסמ"ג.

ד. אין מטריחין אותו לעלות

וטעם הדבר, כ' הלבוש (או"ח תרל"ט, ו) משום דטירחא היא ודמיא למצטער שפטור מן הסוכה. אבל הביכורי יעקב (שם, ל"ד) כ' דלא מצינו מצטער אלא בשעת ישיבה, אבל כאן הטעם הוא משום דינא דתשבו כעין תדורו, וכשם שמי שיצא מביתו מפני הגשמים אינו חוזר באמצע סעודתו, ה"ה בסוכה. וכ' האלי' רבא (שם, ל') דמשמע מדברי הלבוש דאם פסקו הגשמים קודם שהתחיל לאכול בביתו, אפי' אם כבר נכנס, צריך לחזור. אבל כ' לדייק מדברי רש"י (ד"ה וירדו) דמשמע אפי' אם רק ישב לאכול, ולא התחיל לאכול ממש, מ"מ אי"צ לחזור לסוכה (וצ"ע אם תלוי בסברות הנ"ל).

ה. מי שפך למי וכו'

בהערות להגרי"ש הביא דהרי"ף והרא"ש הביאו השאלה והפשיטות. והק', מאי נפק"מ לדינא. ותני' ע"פ דברי הריטב"א, דכ' לבאר הצד דהעבד שופך לרבו, דהיינו דדומה לעבד שמשמש לרבו, וכיון שרואה שרבו אינו מסביר לו פנים, שופך מיד הקיתון, לומר איני רוצה לשמשך, ואילו כן הי' ראוי שלא יפנה מיד משתסרח המקפה, אבל למאי דמסקינן שהרב שופך לעבד אין לו להמתין מלפנות. ולכן י"ל דהביאו להלכה לומר דיש לצאת מיד, אבל העיר דמרש"י לא משמע כן, דכ' דהשאלה היא רק בפירוש המשנה.

מראי מקומות - סוכה

כט. (המשך)

במקום אחר, וא"כ כשהיא לוקה, הרי אינו במזרח לכל העולם. ועוד, היינו במזרח היינו ביציאתנו, כדלקמן. ולכן פי' דבמזרח היינו צד החמה שהיא נוטה לצד מזרח וכו' [וכ' דמה דאמרי' באמצע "הרקיע" ט"ס הוא].

ה. ואין כל אומה ואומה שלוקה שאין וכו' פרש"י, שרה המליץ בעדה, כגון סמא"ל וכו'. והק' השפת אמת, למה נטה מהפירוש הפשוט, דהא קרא מיירי באלהי מצרים שהם של עצים ואבנים. ותי' דהי' משמע לרש"י מלשון הגמ' דאף ישראל נכללים ב"כל אומה וכו'", להכי מפרש 'שר', וכשישראל עושין רצונו של מקום אינם מונהגין ע"י שר, אבל כשאין עושין רצונו של מקום, ומונהגים ע"י שר, יש להם לירא כשהשר שלהם נלקה ג"כ.

ז. בשביל ארבעה דברים חמה לוקה פי' הבניהו, דא"ז כפשוטו, דודאי דבר טבעי הוא, אלא הכוונה היא דהי' ראוי להיות לוקין אפי' שלא בזמנו ושלא ע"פ טבע בשביל הני ד' דברים.

ו. בזמן שהחמה לוקה

נח' האחרונים בדבר זה, היערות דבש (בדרשה בהמברג ט' טבת, ד"ה אך באמת), וכן הרדב"ז (הובא בהערות להגרי"ש בשמו) סוברים, דסוגיין מדבר בליקוי החמה והמאורות שהם שלא בדרך הטבע [היערות דבש ביאר דהיינו שיש איזה כתמים בחמה שאין להם סבה ידועה וכ"ש זמן ידוע], אבל היכא דנעשה הליקוי בדרך הטבע, אי"ז סימן רע, אלא שזה מוטבע בסדר הבריאה. אבל הערוך לנר כ' דיש מלעיגים דחז"ל לא ידעו דהליקויים נעשים על פי הטבע, והוא כ' דודאי ידעו, ולכן דקדקו בלשונם לומר "בזמן שהחמה לוקה", ולא "כשהחמה לוקה", ולכאור' לשון זה מיותר. וביאר, דודאי ידעו חז"ל דיש זמנים שהחמה והמאורות לוקין ע"פ טבע הבריאה, אבל "הורו שאף שהלקויים הם ע"פ הטבע, עכ"ז ידעו ע"פ סודות משפטי ד' הנגלות להם שהעתים והזמנים של הלקויים הם עתות הדין שיש עתות לטובה ועתות לרעה".

ז. לוקה במזרח, סימן רע ליושבי מזרח הק' הרש"ש, הא כשהיא במזרח כאן, הרי הוא חצי היום